

TURKIY XALQLAR MADANIYATIDAGI UYG'UNLIK

Tuxliboyeva Oydinoy O'tkirbek qizi

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti Tarix fakulteti Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi 201-guruh talabasi Tel: (50) 090-92-11e.pochta:oydintuxliboyeva@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada turkiy xalqlar madaniyatidagi uyg'unlik, ularning tarixiy ildizlari, urf-odatlari, tili, diniy qarashlari hamda ma'naviy qadriyatlarining o'xshash jihatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, turkiy xalqlarning madaniy hamkorligi, umumiy tarixiy merosi va zamonaviy globallashuv sharoitida madaniy integratsiya masalalari yoritilgan. Maqolada turkiy xalqlar o'rtasidagi madaniy aloqalarni mustahkamlash bo'yicha ilmiy xulosalar va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: turkiy xalqlar, madaniyat, uyg'unlik, ma'naviyat, urf-odatlar, til birligi, tarixiy meros, qadriyatlar.

Bugungi globallashuv davrida xalqlar o'rtasidagi madaniy aloqalarni rivojlantirish va tarixiy merosni asrab-avaylash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, turkiy xalqlar o'rtasidagi madaniy uyg'unlik masalasi nafaqat tarixiy, balki ma'naviy va siyosiy jihatdan ham dolzarb hisoblanadi. Turkiy xalqlar asrlar davomida umumiy til, din, urf-odat va an'analarga ega bo'lgan holda o'zaro yaqin madaniy munosabatlarni shakllantirib kelgan. Turkiy xalqlar tarkibiga o'zbek, qozoq, qirg'iz, turkman, ozarbayjon, turk, uyg'ur va boshqa ko'plab xalqlar kiradi.

Ushbu xalqlarning madaniyati, folklori, milliy qadriyatlari va turmush tarzida umumiylik mavjud bo'lib, bu ularning tarixiy ildizlari bir ekanligini ko'rsatadi. Turkiy xalqlar madaniyatidagi uyg'unlikni o'rganish bugungi kunda xalqlar o'rtasidagi do'stlik va hamkorlikni rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Turkiy xalqlarning shakllanish tarixi qadimgi turk qabilalari bilan chambarchas bog'liqdir. Tarixiy manbalarga ko'ra, turkiy xalqlar Markaziy Osiyo hududida yashab, keyinchalik keng hududlarga tarqalgan.

Ularning ko'chmanchi va yarim ko'chmanchi hayot tarzi umumiy madaniy qadriyatlarning shakllanishiga sabab bo'lgan. Qadimgi turkiy bitiklar, jumladan, Orxon-Enasoy yodgorliklari turkiy xalqlarning umumiy tarixiy va madaniy merosini aks ettiradi. Ushbu yozma manbalar turkiy xalqlarning davlat boshqaruvi, urf-odatlari va ma'naviy qarashlari haqida muhim ma'lumot beradi. Turkiy xalqlar tarixida buyuk allomalar va mutafakkirlarning o'rni alohida ahamiyatga ega. Abu Nasr Forobiy, Mahmud Qoshg'ariy, Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yassaviy, Alisher Navoiy kabi allomalar turkiy madaniyat rivojiga katta hissa qo'shgan.

Mahmud Qoshg'ariyning "Devonu lug'otit turk" asari turkiy tillarning umumiylikni ko'rsatib beruvchi muhim ilmiy manba hisoblanadi. Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig" asarida esa axloq, davlat boshqaruvi va insoniy fazilatlar haqida fikr yuritiladi. Turkiy xalqlar madaniyatidagi uyg'unlik eng avvalo ularning tilida namoyon bo'ladi.

Turkiy tillar bir til oilasiga mansub bo'lib, ko'plab o'xshash so'z va iboralarga ega. Bu esa xalqlar o'rtasidagi madaniy yaqinlikni mustahkamlaydi.

Shuningdek, turkiy xalqlarning urf-odat va an'analari ham bir-biriga juda yaqin. Jumladan: kattalarga hurmat, mehmondo'stlik, jamoaviylik, oilaviy qadriyatlarga sodiqlik, milliy bayramlarni nishonlash an'analari. Navro'z bayrami turkiy xalqlarning umumiy madaniy meroslaridan biri hisoblanadi. Ushbu bayram tabiatning uyg'onishi, insonlar o'rtasidagi mehr-oqibat va birlik ramzi sifatida nishonlanadi. Turkiy xalqlar folklorida ham o'xshashliklar mavjud.

Dostonlar, xalq qo'shiqlari va maqollarda jasorat, vatanparvarlik, do'stlik va insoniylik g'oyalari ulug'lanadi. "Alpomish", "Manas", "Go'ro'g'li" kabi dostonlar turkiy xalqlarning umumiy ma'naviy boyligi hisoblanadi. Bundan tashqari, turkiy xalqlar milliy kiyimlari, xalq amaliy san'ati va me'morchiligida ham uyg'unlik kuzatiladi. Naqshlar, bezaklar va milliy ornamentlarda umumiy ramzlar uchraydi.

Turkiy xalqlar madaniyatining shakllanishida islom dini muhim rol o'ynagan. Islom dini turkiy xalqlar o'rtasida ma'naviy birlikni kuchaytirgan va axloqiy qadriyatlarning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatgan. Halollik, adolat, mehr-shafqat, insonparvarlik kabi qadriyatlar turkiy xalqlarning ma'naviy hayotida muhim o'rin tutadi. Ushbu qadriyatlar xalq og'zaki ijodi, adabiyot va san'atda keng aks etgan. Ahmad Yassaviy ta'limoti turkiy xalqlar ma'naviyatining rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Uning hikmatlarida inson kamoloti, sabr-toqat va poklik g'oyalari targ'ib qilinadi. Alisher Navoiy ijodi ham turkiy xalqlarni ma'naviy jihatdan birlashtiruvchi muhim omillardan biridir. Navoiy asarlarida insoniylik, adolat va ilm-ma'rifat g'oyalari ulug'lanadi.

Hozirgi kunda turkiy xalqlar o'rtasidagi madaniy aloqalar yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Turkiy davlatlar tashkiloti doirasida madaniyat, ta'lim va ilm-fan sohalarida hamkorlik rivojlanmoqda. Turkiy xalqlar o'rtasida: xalqaro konferensiyalar, madaniy festivallar, ilmiy forumlar, talabalar almashinuvi dasturlari tashkil etilmoqda. Bu esa turkiy xalqlar o'rtasidagi do'stlik va hamjihatlikni yanada mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Globallashuv sharoitida milliy madaniyatlarni asrab-avaylash muhim vazifa hisoblanadi. Shu sababli turkiy xalqlarning umumiy tarixiy va madaniy merosini yosh avlodga yetkazish dolzarb masala hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, turkiy xalqlar madaniyatidagi uyg'unlik umumiy tarix, til, din va ma'naviy qadriyatlarga asoslanadi. Ushbu uyg'unlik xalqlar o'rtasidagi do'stlik, hamkorlik va madaniy aloqalarni rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Bugungi kunda turkiy xalqlarning madaniy merosini asrab-avaylash, yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash va madaniy integratsiyani rivojlantirish dolzarb vazifalardan biridir. Turkiy xalqlar o'rtasidagi birlik va hamjihatlik kelajakda ham madaniy taraqqiyotning muhim omili bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mahmud Qoshg'ariy. Devonu lug'otit turk. – Toshkent: Fan, 2017.
2. Yusuf Xos Hojib. Qutadg'u bilig. – Toshkent: Sharq, 2015.

- 3.Kononov A.N. Turkiy xalqlar tarixi. – Moskva, 1980.
- 4.Gumilyov L.N. Qadimgi turklar. – Toshkent, 2019.
- 5.Forobiy A.N. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
- 6.Ahmedov B. Turkiy xalqlar madaniyati tarixi. – Toshkent, 2020.